

**Verslag bezoek aan golfterrein De Batouwe door
de Plantenwerkgroep van de KNNV Wageningen
en omstreken**

22 juni 2022

Herman Thunnissen (tekst)

Huub Löffler

Ronald Busman

Rhea Rekker

Bezoek aan golfterrein De Batouwe door 4 leden van de Plantenwerkgroep van de KNNV Wageningen e.o. op 22 juni 2022

aanwezig: Rhea Rekker, Ronald Busman, Huub Loffler en Herman Thunnissen (KNNV); Gerrit Groen, Axel Messing, Kees van de Leemkolk en Art Alblas (golfbaan de Barouwe)

Inleiding

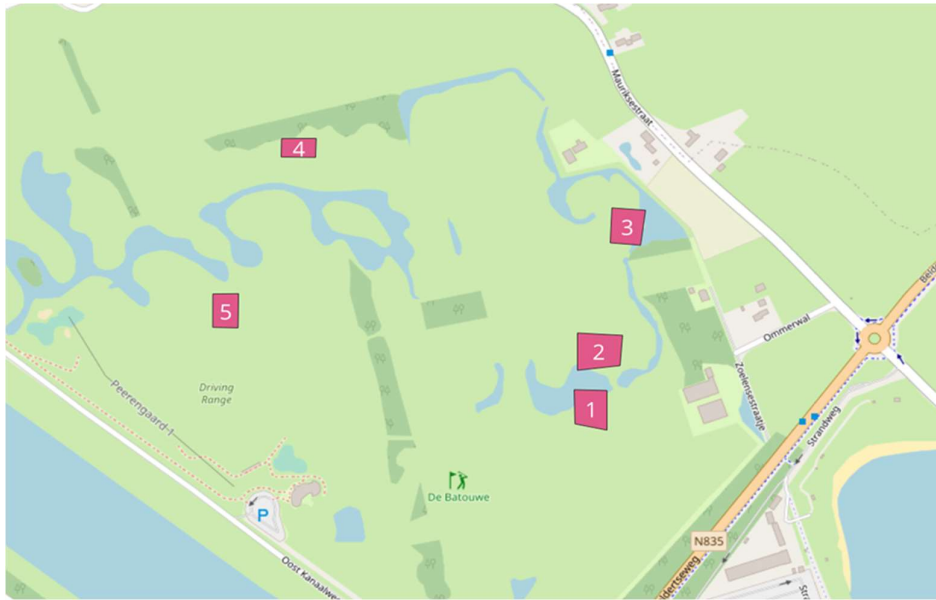
Op verzoek van enkele leden van de golfbaan De Batouwe heeft de Plantenwerkgroep van de KNNV Wageningen op 22 juni 2022 een bezoek gebracht aan de golfbaan. De golfbaan voert een actief beleid om meer natuur binnen de baan te krijgen en heeft de Plantenwerkgroep gevraagd mee te denken en advies te geven. De Plantenwerkgroep heeft de Golfbaan eerder bezocht op 13-6-2019 en 7-6-2021. Op 22-6-2022 is een bezoek gebracht aan 5 gebiedjes (figuur). Hieronder wordt voor ieder gebiedje een korte beschrijving gegeven en een lijstje van de aangetroffen soorten. Door de relatief korte bezoektijden per gebiedje zijn de soortenlijsten niet volledig. Tenslotte is een maaiadvies gegeven. Van enkele plantensoorten is een kwalitatieve schatting gemaakt van de abundantie (talrijkheid) of de frequentie van voorkomen. Hierbij is gebruikt gemaakt van de schaal van Tansley (Tabel 1).

De bovengrond van de golfbaan is zwak glooiend en bestaat grotendeels uit klei tot zandige klei. Soms ligt zand direct aan de oppervlak. Bij de aanleg is gebruik gemaakt van de vrijgekomen bovengrond uit twee aangrenzende zandwinplassen. De paden zijn afgedekt met een laag schelpen, die zich verspreid hebben over een enkele meters brede zone langs de paden. Dit heeft lokaal geleid tot een relatief kalkrijke grond.

Tabel 1. Abundantieschaal van Tansley

symbool	abundantie en frequentie
s	<i>sporadic, sparse</i> , de soort is zeer zeldzaam, slechts enkele exemplaren aanwezig
r	<i>rare</i> , de soort is zeldzaam
o	<i>occasional</i> , de soort wordt zo nu en dan aangetroffen en is verspreid aanwezig
lf	<i>locally frequent</i> , plaatselijk frequent
f	<i>frequent</i> , de soort wordt frequent aangetroffen en is vrij talrijk
la	<i>locally abundant</i> , plaatselijk talrijk
a	<i>abundant</i> , de soort is talrijk, veel aanwezig maar nooit (co-)dominant
ld	<i>locally dominant</i> , plaatselijk overheersend
c(od)	<i>codominant</i> , de soort is overheersend samen met andere soorten
d	<i>dominant</i> , de soort is overheersend

De code **l** = *local* (plaatselijk) wordt gebruikt in combinatie met andere codes.

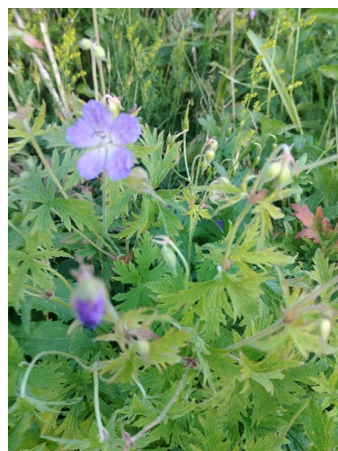

Ligging van bezochte deelgebiedjes in 2022

Gebied 1

Gebied 1 betreft een oeverstrook aan de zuidrand van een waterplas. Dit gebied is in 2021 voor het eerst gemaaid. Er zijn grofweg 3 zones te onderscheiden.

- Een ondiepe waterzone wordt beheerst door Riet.
- De direct aan het water grenzende strook op de oever vormt een gevarieerde aanblik met veel kruiden en diverse grassen. In dit gebiedje komen een aantal bijzondere soorten voor, te weten: Knolribzaad (a), Moesdistel (f), Herfsttijloos (r), Beemdooievaarsbek (o) (zie foto) en Hondskruid (r). Knolribzaad is een soort van met name natte, voedselrijke ruigten. De overige soorten groeien bij voorkeur op open plaatsen op vochtige tot (matig) natte, matig voedselrijke tot voedselrijke, meestal kalkhoudende grond, hoewel Hondskruid over het algemeen op wat drogere en voedselarmere plaatsen voorkomt.

Beemdooievaarsbek

Enkele andere aangetroffen soorten van matig voedselrijke tot voedselrijke, vaak kalkhoudende standplaatsen zijn Bosbies, Geel walstro (f), Glad walstro, Moerasrolklaver, Gewoon struisgras en Hoog struisgras (ld), Gestreepte witbol (f), Margriet, Slipbladige ooievaarsbek (o) en knoopkruid (la).

- In een strook die grenst aan het pad en het verst van het water verwijderd ligt, is de minste variatie aanwezig. Hier overheersen grassen, met name Struisgrassen. Lokaal is Grasmuur (la) aangetroffen.

Zie tabel 2 voor alle waargenomen soorten.

Volgens de vertegenwoordigers van de golfbaan zijn er met uitzondering van gebiedje 5 geen gebiedjes ingezaaid. Wij hebben echter twijfel of sommige van de aangetroffen planten inheems zijn en vanzelf hier zijn gekomen. Verwacht wordt dat dit gebiedje zich door verder verschromen kan ontwikkelen tot een gevarieerde, bloemrijke ruigte met planten van matig voedselrijke, vaak kalkhoudende standplaatsen. Geadviseerd wordt de strook direct langs het pad 2x per jaar te maaien (de eerste keer in mei om de dominantie van grassen te doorbreken) en de aangrenzende, kruidenrijke strook 1x per jaar (augustus/september, na vruchtvorming). Het maaisel dient te worden afgevoerd.

Gebied 2

Gebied 2 betreft een moerasruigte rond een waterloop. Hier treffen we een meer dan manshoogte opschietende, gevarieerde moerasvegetatie aan met laatbloeiende vegetatie van kruiden waarin in het algemeen minder grasachtige soorten voorkomen. De meest opvallende soorten zijn Moesdistel (o), Knolribzaad (a), Beemdooievaarsbek en Rietorchis (zie ook gebiedje A). In het gebiedje overheersen verder soorten van natte, voedselrijke strooiselruigten. Enkele aangetroffen soorten zijn: Riet (d), Grote wederk (f), Harig Wilgenroosje, Akkerdistel, Moerasrolklaver (f), Roze ooievaarsbek, Duizendblad (o), Dagkoekoeksbloem (o), Moerasspirea (o), Kropaar (o), Ruwe smele, Grote kattenstaart en Smeerwortel (o). Op enkele plaatsen schieten boompjes op, met name Schietwilg en Grauwe wilg. Zie tabel 2 voor alle waargenomen soorten.

Soortgelijke ruigten komen van nature voor in valleien en langs rivieroeveren. Het betreft ruigten en zomen op natte, vaak stikstofrijke plaatsen, die in mindere of meerdere mate onder invloed staan van overstromingen, hetzij door oppervlaktewater, hetzij door opstijgend grondwater.

De vegetatie vertoont een vrij grote variatie aan ruigtesoorten, maar hoeft niet jaarlijks te worden gemaaid. Hooguit eens in de 2 jaar in het vroege voorjaar als alleen de uitgebloeide stengels nog over zijn. Uiteindelijk zal meer ruimte ontstaan voor kruiden van natte graslanden, zoals Pinksterbloem, Kale jonker, Glad walstro, Beemdooievaarsbek, Kleine klaver, Vogelwikke, Moerasrolklaver, Scherpe boterbloem, Echte koekoeksbloem en Knoopkruid. Enkele van deze soorten zijn plaatselijk reeds aangetroffen. Zonder onderhoud kan door strooiselophoping een dominantie van enkele soorten ontstaan en zal het gebiedje na enige tijd vermoedelijk overgaan in struwelen, zoals wilgen. Struweel- of bosvorming wordt het best bestreden door middel van maaien of kappen. Dat hoeft niet jaarlijks te gebeuren.

Gebied 3

Gebied 3 grenst aan een bosstrook en in tegenstelling tot de overige deelgebiedjes, waar klei aan de oppervlakte ligt, bestaat de bovengrond hier uit zand. De vegetatie vertoont een vrij homogene aanblik, wat betreft aanwezige soorten, terwijl de hoeveelheid biomassa op korte afstand een grote variatie vertoont. Jacobskruiskruid (a), Akkerdistel (a) en in mindere mate Ruwe smele, gewassen van (matig) voedselrijke, vaak verstoorde grond, overheersen. De bodembedekking varieert en regelmatig zijn kale plekken aanwezig. Tussen de bovengenoemde planten komen lokaal o.a. Gewone rolklaver, Rood zwenkgras (ld) en Gewoon struisgras voor. Hier en daar vindt opslag van (eiken)boompjes (o). Zie tabel 2 voor alle waargenomen soorten.

De combinatie van een arme zandondergrond, relatief grote variatie in biomassa en de massale aanwezigheid van enkele vaak stikstofminnende soorten van verstoorde ondergrond kan mogelijk worden verklaard door het niet afvoeren van maaisel (mogelijk is er bij de beheerders meer bekend over het beheer van dit gebiedje). Het is belangrijk dat dit gebiedje vóór de zaadzetting van de overheersende plantensoorten (mei) wordt gemaaid en dat het maaisel wordt afgevoerd. Voor versnelde verschraling wordt een tweede keer maaien, aan het eind van het seizoen, aangeraden

Gebied 4

Gebied 4 betreft een ca. 5 jaar oude paddenpoel, die recent is verbreed. De oever van het nieuw gegraven deel is nog kaal, met uitzondering van enkele pionierplanten, zoals Korrelganzevoet, Perzikkruid en Moeraskers en Vijfvingerkruid. De waterkant en de oever van de oorspronkelijke plas zijn volop begroeid met vooral planten van hoge, voedselrijke moerasruigten. Langs de oever overheerst Grote lisdodde (d). Enkele overige aangetroffen soorten zijn o.a. Grote waterweegbree (f), Harig wilgenroosje (o), Grote Kattenstaart, Pitrus, Rietzwenkgras (f), Gestreepte witbol (f) en opslag van diverse wilgen. Direct naast de poel bevindt zich een stuk dat grotendeels is begroeid met

Grote brandnetel (d). Vermoedelijk is hier plantenafval gestort. Zie tabel 2 voor alle waargenomen soorten.

Aanbevolen wordt de nog kale oever niet in te zaaien maar de natuur zijn gang te laten gaan. Door jaarlijks te maaien kan de diversiteit aan soorten gewaarborgd worden en krijgen kruiden van natte graslanden meer ruimte. Zonder onderhoud kan door strooiselophoping een dominantie van enkele soorten, zoals Akkerdistel en Grote brandnetel ontstaan en zal het gebiedje na enige tijd vermoedelijk overgaan in struwelen, zoals wilgen. Struweel- of bosvorming kan het best bestreden worden bestreden door middel van maaien of kappen. Dat hoeft niet jaarlijks te gebeuren.

Gebied 5

Gebiedje 5 betreft een moerasje/wadi dat vorig jaar is ingezaaid met 2 zaadmengsels. Art Alblas zal proberen te achterhalen wat de inhoud van de mengsels was. In het lage deel, waarin water staat, overheerst Grote lisdodde (d). Op de oeverstrook staat een gevarieerde, tot ca. 1 m. opschietende kruidenrijke vegetatie van (matig) voedselrijke grond. Enkele aangetroffen soorten zijn: Moerasrolklaver (a), Gewone rolklaver, Pitrus (a), Rode klaver (a), Veldrus, Zomprus en Bonte wikke (f). Langs de bovenrand komen meer grassen voor, zoals Gestreepte witbol (f) en Engels raaigras (f) samen met kruiden als Knoopkruid (o) en Smalle weegbree. Zie tabel 2 voor alle waargenomen soorten. Een aantal soorten zijn opvallend hoog en fel gekleurd (zie foto). De vraag is welk zaadmengsel hier is gebruikt. Mogelijk zijn de zaden niet natuurlijk en niet afkomstig uit een geschikt ecosysteem. In het algemeen wordt geadviseerd om niet in te zaaien. Wel kan zo nodig zaad van elders in het gebied worden ingebracht.

Verwacht wordt dat dit gebiedje zich door jaarlijks 1 of 2x te maaien door verdere verschraling kan ontwikkelen tot een gevarieerde, bloemrijke ruigte met planten van matig voedselrijk grasland, zoals Pinksterbloem, Kale jonker, Glad walstro, Beemdoeivaarsbek, Kleine klaver, Vogelwikke, Scherpe boterbloem, Echte koekoeksbloem, Knoopkruid en Margriet. Enkele van deze soorten zijn plaatselijk reeds aangetroffen.

Aan de waterkant komt een oppervlakte van een paar m² met Watercrassula voor. Watercrassula is een invasieve waterplant die vooral voor komt op aflopende, zandige oevers die tijdelijk droogvallen. Door dichte zodevorming boven water kunnen watergangen helemaal dichtgroeien en kunnen planten in de oeverzone worden verdrongen. Door preventieve maatregelen kan voorkomen worden dat er nieuwe haarden van Watercrassula ontstaan. Daarom is het belangrijk om zorgvuldig te werken en machines maar ook schoenzolen goed te reinigen om verdere verspreiding te voorkomen. Ook kunnen gebiedjes worden afgesloten om zo verdere verspreiding door betreding te voorkomen.

Vergelijking met bezoeken in 2019 en 2021

Enkele gebiedjes op golfbaan De Batouwe zijn eerder bezocht op 13-6-2019 en 7-6-2021. Er zijn toen ook verschillende soorten genoteerd. Omdat geen volledige inventarisaties zijn uitgevoerd is een vergelijking tussen de verschillende datums lastig. Niettemin is geprobeerd vast te stellen of er eerdere waarnemingen zijn gedaan in de 5 deelgebiedjes die in 2022 zijn bezocht. In 2019 zijn ook coördinaten bepaald. Helaas zijn slechts enkele waarnemingen uit 2019 bruikbaar. Opvallend is dat ook in 2019 in deelgebied 5 al *Watercrassula* is waargenomen. Het is niet bekend of de oppervlakte is toegenomen. Verder zijn in deelgebied 1 in 2019 nog twee bijzondere soorten waargenomen: Aarereprijs en Echte koekoeksbloem. waargenomen. In 2022 zijn deze soorten niet meer genoteerd. Aarereprijs is een zeldzame soort van warme, matig droge tot droge, stikstofarme bodem en Echte koekoeksbloem groeit bij voorkeur op vochtige tot natte, matig voedselrijke grond bodem.

In 2021 zijn geen coördinaten bepaald. En aantal van de deelgebiedjes zijn echter ook in 2021 bezocht. Veel van de soorten, waaronder diverse bijzondere soorten, zoals Bosbies, Herfsttijloos, Echte koekoeksbloem, Knolribzaad, Beemdooievaarsbek, Rietorchis en Bijenorchis, zijn in beide jaren waargenomen.

Tenslotte

Op dit moment zijn al veel soorten van matig voedselrijke, kalkrijke standplaatsen aanwezig. Door verdere verschralling door maaien kunnen deze soorten worden bevorderd ten koste van grassen. Het maaisel dient altijd te worden afgevoerd. Indien mogelijk kan voor de fauna een cyclisch maaibeheer worden toegepast, d.w.z. dat ca. 15 à 20 % niet in hetzelfde jaar wordt gemaaid. Ook bij 2x maaien blijft dat stuk het hele jaar door staan.

In de nattere gebiedjes moet alleen worden gemaaid bij voldoende draagkracht om bodemverdichting te vermijden. Hoog opschietende, gevarieerde moerasvegetatie met laatbloeiende (moeras)kruiden waarin in het algemeen minder grasachtige soorten voorkomen, hoeven niet jaarlijks te worden gemaaid. In het algemeen wordt geadviseerd om niet in te zaaien. Wel kan zo nodig zaad van elders in het gebied worden ingebracht. Meer informatie over inzaaien is te vinden in het blad Planten van FLORON, nummer 15 | juli 2021.

(<https://www.floron.nl/Portals/1/Downloads/PLANTEN%20tijdschrift/PLANTEN15.pdf?ver=XJHBIa1BSbuH98Lappr3Q%3D%3D>).

Tabel 2. Waargenomen soorten in de bezochte gebiedjes

Aangetroffen soorten per deelgebied				
Gebied 1	Gebied 2	Gebied 3	Gebied 4	Gebied 5
Akkerdistel	Akkerdistel	Akkerdistel	Korrelganzevoet	Blaassilene
Beemdooievaarsbek	Beemdooievaarsbek	Beemdooievaarsbek	Gestreepte witbol	Bonte wikke
Bosbies	Dagkoekoeksbloem	Bijenorchis	Gewone berenklauw	Citr.gele honingklaver
Fioringras	Duizendblad	Brede wespenorchis	Gewone smeerwortel	Dagkoekoeksbloem
Geel walstro	Gewone brunel	Zomereik (opslag)	Grote brandnetel	Dagkoekoeksbloem
Gestreepte witbol	Gewone glanshaver	Gewone rolklaver	Grote kattenstaart	Duizendblad
Glad walstro	Gewone smeerwortel	Gewoon struisgras	Grote lisdodde	Echte koekoeksbloem
Gewoon struisgras	Grauwe wilg (opslag)	Hopklaver	Grote waterweegbree	Engels raaigras
Grasmuur	Grote engelwortel	Kleine klaver	Grote wederik	Gestreepte witbol
Grote engelwortel	Grote kattenstaart	Jacobskruid	Harig wilgenroosje	Gewone brunel
Herfsttijloos spec.	Grote wederik	Kruipende boterbloem	Korrelganzenoet	Gewone rolklaver
Hondsdraf	Harig wilgenroosje	Madeliefje	Moerasandoorn	Grote egelskop
Hondskruid	Hopklaver	Rood zwenkgras	Moeraskers	Grote lisdodde
Hoog struisgras	IJle dravik	Ruige zegge	Perzikkruid	Klein streepzaad
Knolribzaad	Kale jonker	Ruwe smele	Pitrus	Kleine watereppe
Knoopkruid	Kluenzuring	Speerdistel	Rietzwenkgras	Knoopkruid
Kruipende boterbloem	Knoopkruid	Vergeten wikke	Vijfvingerkruid	Lidrus
Margriet	Knolribzaad	Wilde peen	Wilde bertram	Margriet
Moerasrolklaver	Kropaar		Wilgen spec. (opslag)	Moerasrolklaver
Moesdistel	Moerasrolklaver		Zeegroene rus	Pitrus
Riet	Moerasspirea			Ratelaar spec.
Slipbl. ooievaarsbek	Moesdistel			Rode klaver
Veldlathyrus	Pinksterbloem			Rode waterereprijs
	Rietorchis			Slanke waterkers
	Riet			Smalle weegbree
	Roze ooievaarsbek			Veldrus
	Ruwe smele			Watercrassula
	Schietwilg (opslag)			Watermunt
	Smeerwortel			Witte klaver
	Valse voszegge ???			Zomprus
	Vierzadige wikke			
	Wolfspoot			
	Zeegroene rus			

	Algemeen
	Zeldzaam